

עליכם מצטיות רבות, עצובות ומבודחות, על דבר חיי הדלים, העגומים והמעוררים צהוק, נשאר לעולם מכיר טובה לשלום עליכם, משום הסתפרים האלה נסמרו לו בלשונו ולפי הנוסח שלו, ואפילו בתנועתו והעיוניתו... ובאותו הורס-הסגנון הסבוע עליו... אם זה הוא המתרון הנכון של הדין, וכמה מן האמת יש בפתרון זה, ואם יש בו כדי לפתור את ההידה, מפני מה חביב שלום-עליכם גם על אוהבי, הסגנון והצורה - ודאי שיש לדון בזה, אך אין הדבר מעניני כאן.

בחלק המאמרים באה עוד רשימה מאת י. דוברוביץ'ן שלום-עליכם ההומוריסטן, ומאמר קצר מאת הד"ר ז. שאף: שלום-עליכם הרופא העממי. -

ג. א.

אנטולוגיה עברית

Еврейская Антология, сборник молодой еврейской поэзии. Под редакцией В. Ф. Холасевича и Л. Б. Яффе. Предисловие М. О. Гершензона.

המשורר ל. יפה, בהשתתפותו של המשורר הרוסי הודסוביץ לקחו עליהם את העבודה הקשה והאתראית לתת את מבחר הדברים הליריים של שירתנו הצעירה בترגום רוסי. אנטולוגיות כאלה כפי שידוע לנו, כבר ישנן בכמה לשונות. ראיתי אנטולוגיה אחת של שירתנו הצעירה גם בהונגרית. מובן מאליה, שדוקא בעברית עוד אין לנו ספר כזה, שיש בו כדי לקרב את הקורא העברי אל הליריקה שלנו - קורא זה, שהוא כל-כך זקוק לזקוק הסעם בכל מה שנוגע לדברי שירה. אבל אין זה מעניני.

מי שמכיר את כל הקושי שבתרגום שירה לירית, לא יגש אל הספר בתביעות מרובות ביותר. תרגום מוצלח של שיר לירי, שהוא מעלה בלב אוחז ההוד של המקור, הוא תמיד מעשה-גס. המתרגם דברי ליריקה זקוק בגלוי וכסוי, במשחק הריחמוס, בצירוף-המלים, ואפילו - בצירוף האותיות... על המתרגם אפוא למצוא אמצעי-טובי לכל קפריסה ונטיה דרה של המשורר, שבמקור יש להן חן המיוחד ובתרגום אינם אומרים לנו כלום. אם במרווח אין המתרגם מסוק כצורתו משיג את מטרותו על-אחת-כמה-הוכמה דברי שירה, שבוסו הרגש ישג לא באמצעים ישרים, כי אם כמעט בסוד הצירופים המוסיקליים.

מערב עם הבריות, וריח של דיו לא היה גודף ממנו.

בר שמענוני קרא למאמרו על עליכם-עליכם שם, וזכרונות ומחשבות. הזכרונותיו של הרבה דברים מקלים ענין; אך הכתובות שלו נתונות מקום לזכות... ואפשר שלא היה כדאי לכל להצנין בקובץ זה, משום כבודו של הנפטר.

בחלק "המכתבים" באו רק מכתבים מעטים, שכתב שלום-עליכם אל "הסבא" ז"ל, אל רבי צקי, אל מר ש"ר א, אל מר שמעוני. לפי דברי ספקטור בזכרונותיו, אילו אספו את מכתביו של שלום-עליכם, אפשר היה להוציא עשרים כרכים חדשים, שערכם הספרותי לא היה פחות משאר כתביו שנרפסו.

ומתוך, השפע הרב הזה באו בקובץ שלפנינו כמה מכתבים, שבמובן היה אילו לא נרפסו. כידוע, יצאו בכלל עוררין של המזפיסטים מכתבים פרטיים של סופר לאחר מיהו, משום שרק חיי רוחו נוגעים אל הקהל ולא חייו הפרטיים, אבל אפילו לדעת המתירים והמסילים ענין זה, צריך לנהג חזירות יתרה בפרסום מכתביו של סופר שנפטר. אך אם - לפי דבריו של ספקטור - יכל כל יהודי לכתוב, וזכרונות" על-דבר שלום-עליכם, הנה קשה כקריעת יסודף לכתוב מאמר-בקורת על כתבי שלום-עליכם. על-פירוב, בא מאמר בקרת ל"ב אר לפני הקורא את יצירת האמן, ול"ג ל"ה לציגו את הקוים הנעלמים שבה, ל"ז את הסתום. ואולם כתביו של שלום-עליכם קלים להבין כל-כך, ול"ו י"ס כל-כך, עד שכל "הגאונים" וה"פרושים" לא רק לעותר הם, אלא גם למהסור.

הנה כתב, למשל, ש. נ"ג ר בקובץ זה מאגר גדול בן שלשים ואחד עמוד בשם "טוביה החולב", ולאחר שיתאזר הקורא ויעבר עליו מראשיתו ועד סופו יבואר לו רעיון חשוב, כי טוביה החולב הוא בעל לב מלא אהבה. כמובן, השכיל המבקר להביע ה' רעיון זה ברוב עמקות וברוב דברים, כיצד ה' הטובה עליו, אבל פרצופו של טוביה לא נצטפה על ידי כך בהר יורה.

טר צבי הירשקאן בא במאמרו, הקסן בכמותו מן הקודם, לפנות סוד פרטו של שלום-עליכם ולבאר, מפני מה נתהבב כל-כך על כל העם היהודי, אף-על-פי שלא בא לעולמו כדבור חדש, שיש בו הכח להכריח את הקהל לשמעו... לפי דעתי, יש לבקש מתרון לחידה זו באותה עובדה, שאין לך סופר, שיהא מתאים בצורת יצירתו או - לפי בטויו של ביאליק - בנוסח שלו, אל טעמה ונימוסה של אומתו, כמו שלום-עליכם. ביתר באור: התנוני היהודי, איש המסחה, שלא היה מימיו, על צד האמת, בת"ס, בר"ח וב"ב. ברנן בנוגע ליצירה, לסגנון ולמדה, כששמע מפי שלום-

וטובים השירים „קסמי יצר“ „מות התאוה“
„על ערבות מתות“, „עילות רגלי“, „על
המים“, שבאו בתרגומיהם של חורסביטש,
ליפסקירוב ולי. בנדורב ועוד.

משירי יעקב כהן טובים ביותר „על
העירה הנדמית“ „נגינות גנוזות“ (עי
חורסביטש וווירחובסקי). מהמלאים אנו, שלא
הובא שירו המצוין „רוח בקר על הבקעות“
וכרומה. בחירת שירי כהן בכלל לא עלתה
יפה.

משירי שני אור בא תרגום המבוא של
„בהרים“ בתרגום יפה של מהרשק.
טיב גם תרגום השיר „בחדרי“ (בתרגום
ליבמן) „שפדגים“ (תר' בלטרשוויטש).
משיריו הגדולים באו קטעים מ„אל צילי
המנדולינה“ (תר' חורסביק). לתיאור תכונת
של שניאור חסר השיר המצוין „משמטה“
שבו גלה המשורר את עצמו בכל כחו
ואמתו.

משירי שמעונוביץ תרגם „שומרוני
האחרון“ (תר' חורסביק). תרגום „על נהר
כבר“ עלה יפה. הצלחה גם תרגום „מים אל
יב“ (עי ליפסקרוב).

ביעקב שטיינברג ויצחק
קצנלסון נהגו העורכים צמצום יותר
מדי. באורק שנים שנים שירים קטנים מכל
אחד, גם לא מן היותר טובים שיש למצוא
אצלם.

משירי יעקב פייכמן באו בתרגום
יפה „ארצי“ „ואהבתי הארץ הבוסחה“ (עי
חורסביק וכרוסוב). פחות מוצלח תרגום
השיר „יום יום אני הולך אל מעונך“ בביתו
האחרון.

מלבד אלה באו עוד תרגומים משיריהם
של אברהם ביצחק, יקרני,
א. מייסו, א. פייצרשטיין ור.
שאו, בראש הספר באה הקדמה מאת
א. גרשנזון.

זה הוא תוכן האנתולוגיה. אם נקבל
בחשבון את תנאי הזמן, שלא נהגו את
היכולת להשיג את כל החומר והכבירו את
העבודה על העורכים בכלל, אין אנו רשאים
לחפש את המומים שבספר זה, וחייבים אנו,
להפך, לברך את הוצאת „ספרות“, שבימים
קשים כאלה הצליחה להוציא ספר יפה כזה,
שכל חסרונותיו אפשר בכל זאת לקבל ציור
מהתפתחות שירתנו הצעירה.

י. פ.

בנוגע לאנתולוגיה עוד גדול הקושי ביחוד
לאותם המתרגמים הרוסים, שאינם יודעים
את הלשון העברית במקורה והוצרכו לתרגום
פירואי, שנשנה ע"י אחרים. מטעם זה
נבלעו כמה גוונים קדים, שבלייקה שטושם
מביא צידי מיעוט המדות. פה ושם נפלו גם
שגיאות, שקלקלו לארמט. ואולם עם כל
הפגמות האלה אנו מכירים, כמה עמל ויגיעה
הושקע בספר זה מצד העורכים. בתרגומים
אלה השתתפו אחדים מבחירי משוררי רוסיה
ההודרניים, אך לפי שעה היה כמעט מן
הנמנע להוציא ספר כזה בשלמות גמורה.

האנתולוגיה פותחת בשירי פרופרישמן,
שהשפעתם על שירתנו הצעירה אינה מוטלת
בשום ספק. בחירת שירי פרץ מוצלחת במובן
יודע, אף-עפ"י שמורגש חסרון דוגמאות
מן „העוגב“ - ביחוד השירים האחרונים של
ספר זה, המגלים ביותר את אפיו של
המשורר. גם תרגום השירים האלה - שנעשה
ע"י המשורר הרוסי בלטרשוויטש -
עלה יפה עדי-מאד; ביחוד השיר השני, שהוא
ממש מעשה-אמנות. פחות מוצלחת היא בחירת
שירי פרישמן. השירים „בלילה“ „ועלטה“
הם אמנם משיריו הנבחרים, אך שניהם ה-
בני מין אחד ועל-פי תכנם וצורתם קשים
מאד לתרגום. השיר „בשביל המשיח“ ניתן
לנו בתרגום יפה מאד (של חורסביק). בשיר
„עלמה“, מלבד הבית הראשון, עלה בידי
המשוררת הרוסית זשירקובה (אשה נוצרית
המתרגמת מן המקור העברי) למסור לנו את
העצב הדק של האלגיה היפה הזאת. הרוסים
של השיר „בלילה“ נתקלקל הרבה ע"י
החרו האחרון של הבית הראשון: О Боже
моё הנגינה של המלה моё, שאנו מתפללים
על אדם בעל טעם כחורסביק, שלא הרגיש
בצלצולו הטגום.

גם מצד בחירת השירים וגם מצד טיב
תרגומם עלו ביותר ביאליק ומסרני-
חובסקי. משל ביאליק באו באנתולוגיה
זו, מלבד תרגומים ידועים מקודם, גם
הברכה ושיריו שנדפסו ב„כנסת“ בתרגום
מצוין של וויאמטסלב איבנוב, והולכת
את מעמיה. נטיף נטפה הדמעה, והיה
הי תמצאו בתרגומיהם היפים של יפה,
דוימר, בלטרשוויטש ומולוגוב.
משל שרניחובסקי מצטיין ביחוד תרגום
האייליה, כחום היום מאת חורסביטש;
עלה יפה עד מאד תרגום השיר „עת כנור
חתת יד רוגשת יחיפה“ (עי פ. ברקוב)

